FACULTY OF ARTS AND PHILOSOPHY

LINGUISTICS DEPARTMENT
RESEARCH CENTRE FOR MULTILINGUAL PRACTICE AND LANGUAGE LEARNING IN SOCIETY

Meertaligheid: van uitdaging naar troef!

MC Attawassul

23/09/2022

Piet Van Avermaet

GHENT UNIVERSITY

steunpunt diversiteit & leren

TWEE DELEN

- Meertaligheid thuis
- Meertaligheid in onderwijs

GHENT UNIVERSITY

WAT IS MEERTALIGHEID?

GHENT
UNIVERSITY

WAT IS MEERTALIGHEID?

- Bijna iedereen is meertalig
- Dimensies van meertaligheid:
  - Taalvaardigheid (van vele factoren afhankelijk en vaak een lappendeken)
  - Taalgebruik (context-, persoon- en tijdsafhankelijk)
- Gelijktijdige vs opeenvolgende meertaligheid
- Niet altijd stabiel; verandert over de tijd (hangt van veel factoren af, waar je soms (niet) impact op hebt (MT-beleid in het gezin)
- Veel gebruikskansen en bewuste ondersteuning cruciaal voor (actieve) meertaligheid
- Revival is mogelijk

MEERTALIGHEID THUIS

GHENT
UNIVERSITY

MEERTALIG OPGROEIEN

- Meerderheidstaal vs thuistaal
- Meertaligheid is realiteit in Vlaanderen
- Velen denken of zijn overtuigd dat MT opgroeien negatieve effecten heeft op kind, gezin en samenleving:
    - Begrijpelijke zorgen
    - Eentaligheid als norm
    - Eentalige ideologie

GHENT UNIVERSITY

MEERTALIG OPGROEIEN

- Voordelen van MT opgroeien:
  - Welzijn
  - Cognitief (mentaal veelzijdige processen, switchen, vasthouden van informatie; vertraagde dementie). Vooral bij vroeg MT opgroeien
  - Sociale vaardigheden (inlevingsvermogen (switchen, …), band opbouwen, …)
  - Taalontwikkeling (kwantiteit en kwaliteit belangrijk)
    - Sterke basis in thuistaal opstap naar leren van andere talen (concepten vs labels)

- ‘goede’ en ‘slechte’ MT
  - Bij niet-statustalen kan perceptie (zelf en ander) remmend werken. Men ziet MT te vaak als ‘deficit’ of achterstand
  - Door sterke focus op meerderheidstaal, gevaar van verdringing van thuistaal
  - Gelijke waardering van ALLE talen is dus cruciaal

GHENT UNIVERSITY

Basisprincipes van taalverwerving

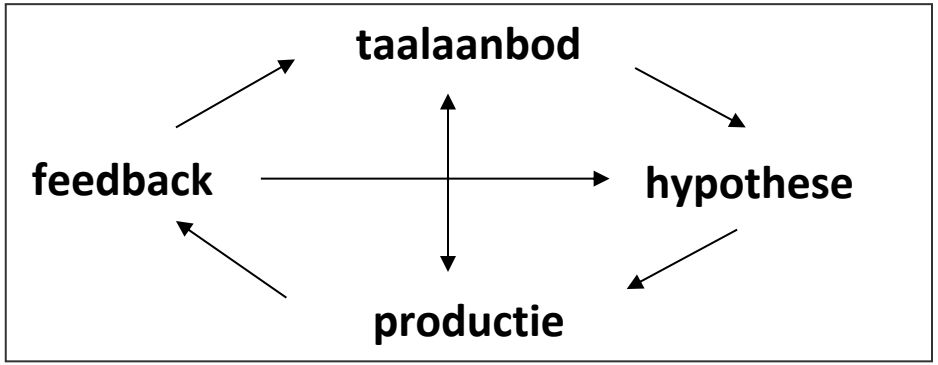

GHENT UNIVERSITY

MEERTALIG OPVOEDEN

Verschillende aanpakken mogelijk. Keuze hangt van vele factoren af. Het is niet altijd een keuze.

1. **OPOL**: positief effect op duurzame MT, maar valkuilen

2. **Enkel moedertaal thuis**: soms geen keuze (bvb nieuwkomers). Goed voor ontwikkeling van moedertaal, opeenvolgende MT met uitdagingen voor Nederlands als kinderen naar kinderopvang/school gaan

3. **Één ouder enkel moedertaal, de ander mixt** (bvb Nederlands en moedertaal): duurzamer effect op MT dan OPOL of beide mixen en vroeg contact Nederlands positief voor later

4. **Één ouder enkel Nederlands, de ander mixt**: komt vaak voor in taalgemengde gezinnen. Taalaanbod in moedertaal is echter beperkt. Dus gevaar van minder duurzame MT. Extra ingrepen en inspanningen nodig

5. **Beide ouders mixen** (bvb thuistaal en Nederlands): cognitieve voordelen van gelijktijdige en vroege MT. Gevaar dat thuistaal niet duurzaam wordt behouden

GHENT UNIVERSITY

MIXEN VAN TALEN

- Mixen, switchen, translanguaging

- Mixen van kinderen:
  - Spontaan en natuurlijk
  - Geen teken van taalachterstand of taalontwikkelingsproblemen
  - Onderscheid tussen talen komt geleidelijk
  - Al of niet mixen door ouders heeft geen invloed op mixen door kinderen

- Mixen van ouders:
  - Geen negatieve effecten op cognitieve ontwikkeling
  - Klein negatief effect op één van beide talen en dan vooral de thuistaal
  - Bewuste keuze van vrij mixen zonder plan dus niet zo positief voor duurzame tweetaligheid
  - Effect op taalontwikkeling thuistaal genuanceerd:
    - Contextafhankelijk (gezin, maatschappelijke context, status van de talen)

GHENT UNIVERSITY

MEERTALIGHEID IN ONDERWIJS

GHENT UNIVERSITY

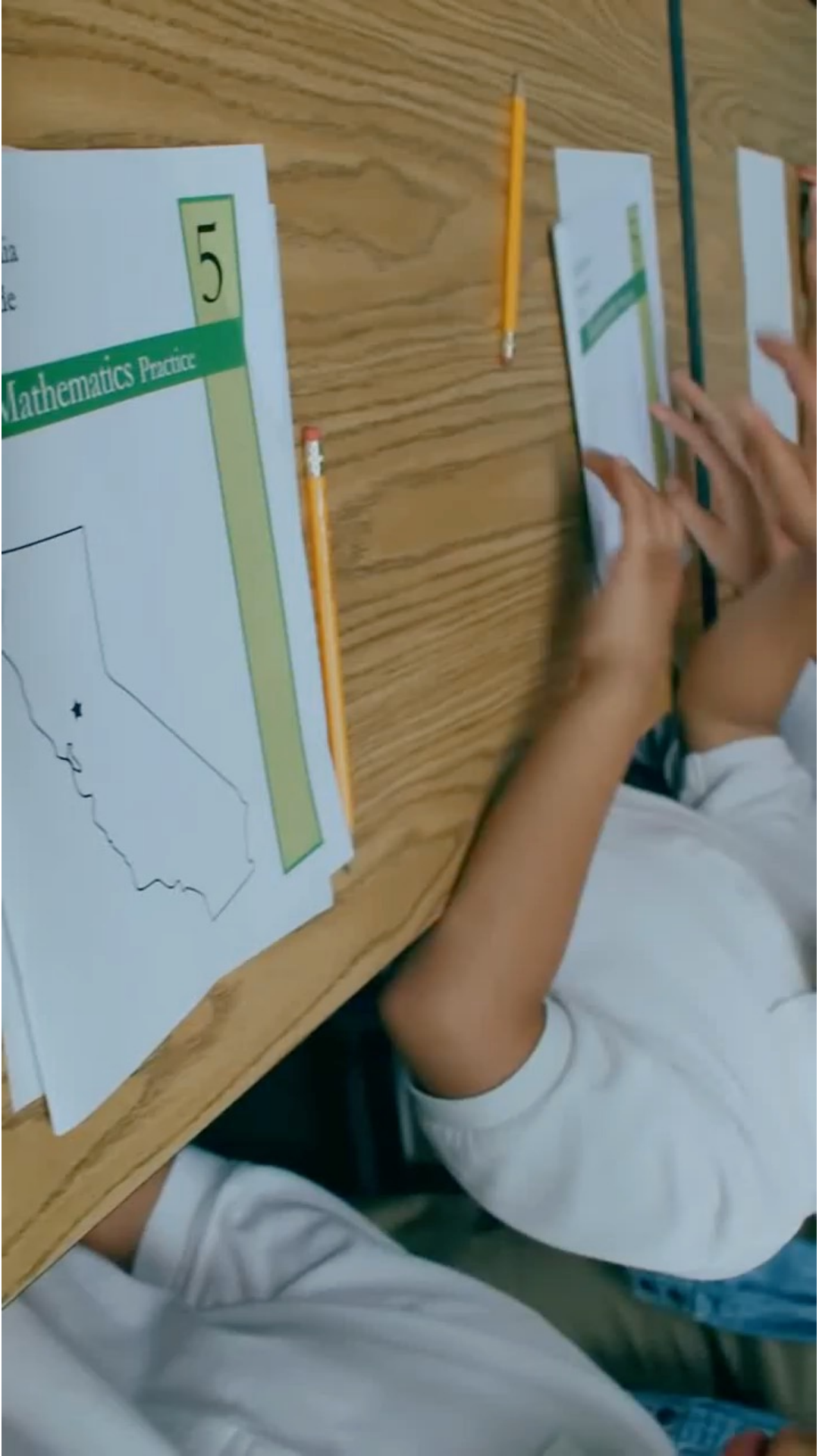
5
Mathematics Practice

WAT IS HET PROBLEEM?

GHENT
UNIVERSITY

NEDERLANDS EN MEERTALIGHEID: EEN BINAIRE RELATIE

- Eén keerzijde van de medaille wordt gezien als de legitieme (niet-onderhandelbare) norm en de andere als afwijkend:
    - Leren enkel via de ‘dominante’ taal is de legitieme norm: Een **Nederlands exclusief taalbadmodel**;
    - **Meertalig onderwijs** als de afwijkende norm en contraproductief voor leren (let wel: MT dubbele standaard)

Dus, aan de ene kant wordt ‘taal’ naar voor geschoven als de oplossing, de panacee voor sociale ongelijkheid en aan de andere kant staat ‘taal’ leren en kansen in de weg, het vileine.

GHENT UNIVERSITY

IS HET HUIDIGE ANTWOORD ADEQUAAT/EFFECTIEF?

GHENT UNIVERSITY

EXCLUSIEF NEDERLANDS TAALBADMODEL

- We zetten al meer dan 15 jaar in op taal (i.e. kennis van het Standaard Nederlands) als belangrijkste hefboom tot schoolsucces:
  - Exclusief inzetten op Nederlands taalbadmodel;
  - Remediëringsprogramma's; bijspijkerklassen; pull-out klassen; (taal)niveaugroepen; zomerscholen; …
  - Niet (h)erkennen, bannen en soms verbieden van andere taalrepertoires (o.a. thuistalen) van kinderen op school en in de klas.

GHENT UNIVERSITY

DE BEWIJSLAST IS FLINTERDUN EN GAMMEL

- Systematische ‘pull-out’ klassen blijken niet echt succesvol (Karsten et al.,2006)
- Jonge nieuwkomers in aparte LOI taalbadklassen is niet echt te verantwoorden (Groothoff,2020)
- Saunders, Goldenberg & Marcelletti (2013) pleiten voor een mix van doelgerichte LOI lessen voor kortere periodes van de dag, bij voorkeur inclusief in de ‘mainstream’ klas
- En vooral: na bijna 20 jaar blijft de ongelijkheid in onderwijs een hardnekkig probleem

GHENT UNIVERSITY

MEERTALIGHEID IN ONDERWIJS: EFFECTEN

GHENT UNIVERSITY

MEERTALIG ONDERWIJS

- koepelbegrip
- Term dekt vele ladingen
- Term wordt vaak eng geïnterpreteerd

- Tweetalig onderwijs (vele vormen)
- ‘language awareness’
- CLIL
- Functioneel meertalig leren

GHENT UNIVERSITY

Bezorgdheden van leerkrachten

- De thuistaal van leerlingen/cursisten is arm, beperkt;
- De thuistaal toelaten vergroot/versterkt/bestendigt segregatie;
- Als cursisten onderling de eigen taal spreken verlies ik controle over wat er in de klas gebeurt en is dit nadelig voor het leerproces;
- Als ik vertaal daalt de motivatie om de schooltaal te leren;
- De tijd om de schooltaal te leren is al zo beperkt;
- Ik heb meer dan 10 talen in mijn klas.

GHENT UNIVERSITY

TALEN BOUWEN VOORT OP ELKAAR

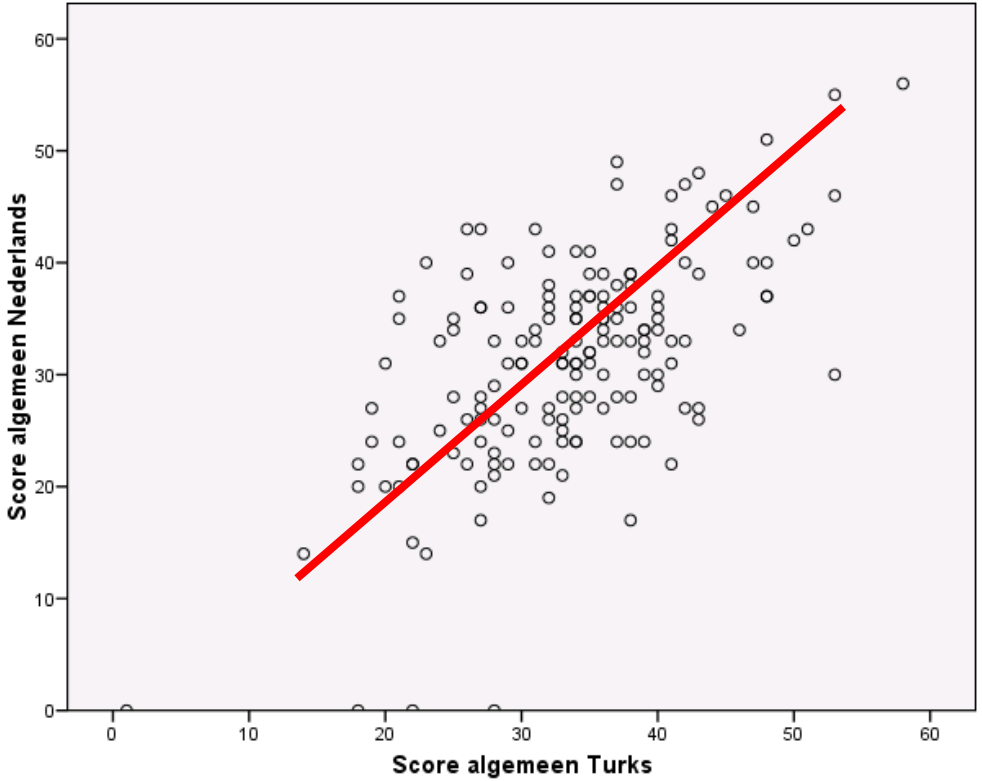

GHENT UNIVERSITY

Geletterdheid en mediagebruik

Prestaties in samenhang met tv kijken in het Nederlands

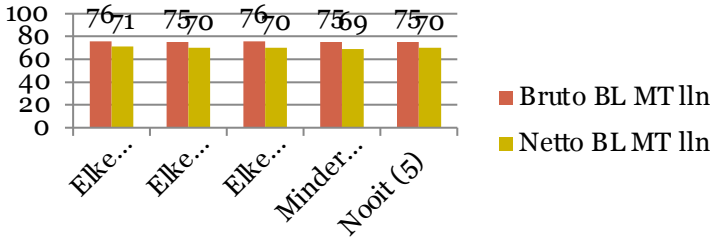

Voor Begrijpend Lezen

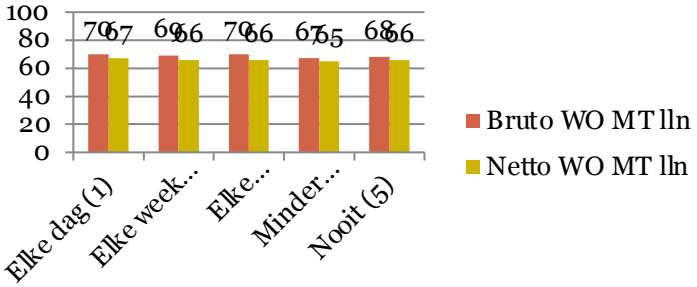

Voor Wereldoriëntatie

GHENT UNIVERSITY

EFFECT VAN TAAL OP DE SPEELPLAATS

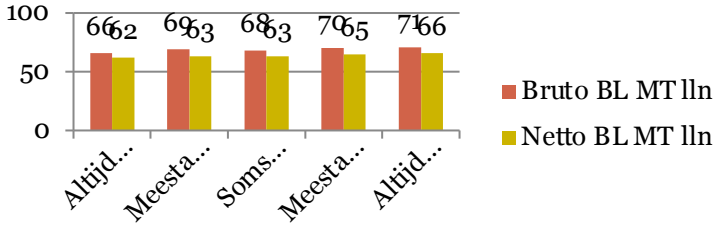

Voor Begrijpend Lezen

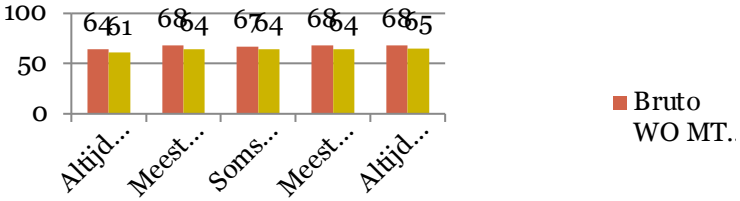

Voor Wereldoriëntatie

GHENT UNIVERSITY

EFFECT GEBRUIK THUISTAAL OP TAALVAARDIGHEID NEDERLANDS

- DV: begrijpend lezen.
- Controle voor: gender en basisniveau begrijpend lezen.
  - A-conditie: $M = 21.14$ ($n = 42$)
  - Controle: $M = 21.91$ ($n = 43$)
- Het benutten van de MT repertoires van kinderen heeft geen negatief effect op hun begrijpend lezen Nederlands.

GHENT UNIVERSITY

SOCIO-AFFECTIEVE EFFECTEN: ZELFVERTROUWEN

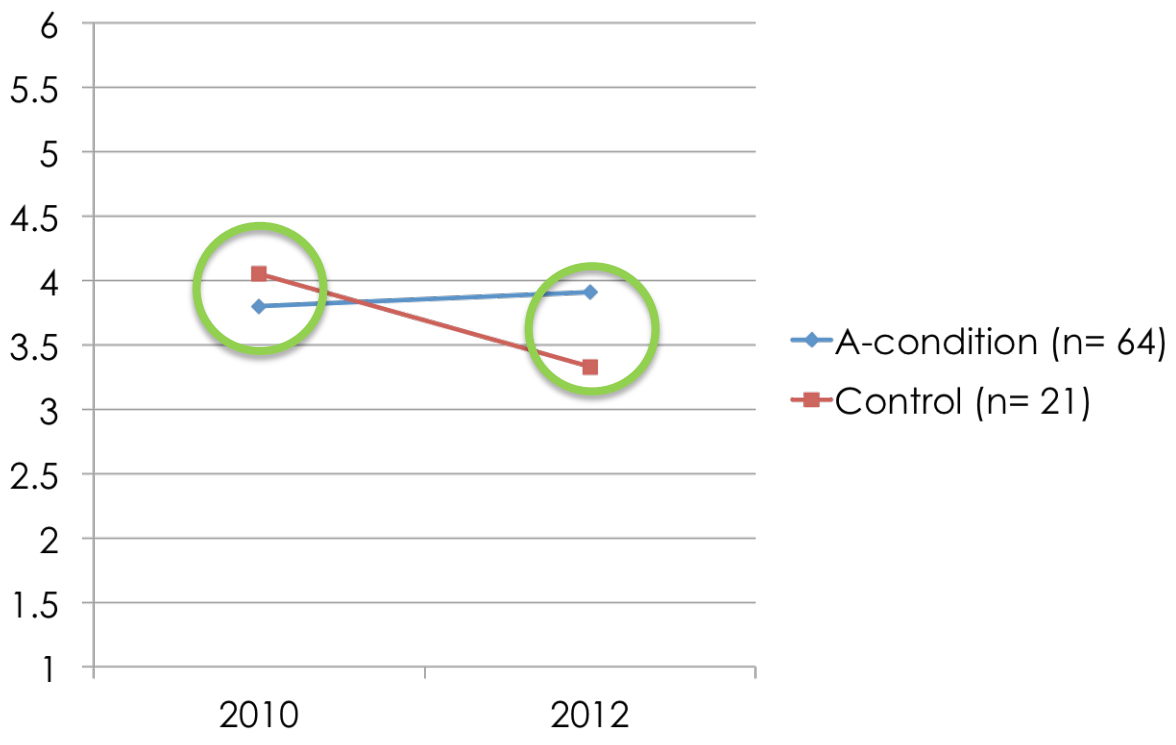

GHENT UNIVERSITY

TWEETALIGE IMMERSIE PROGRAMMA'S

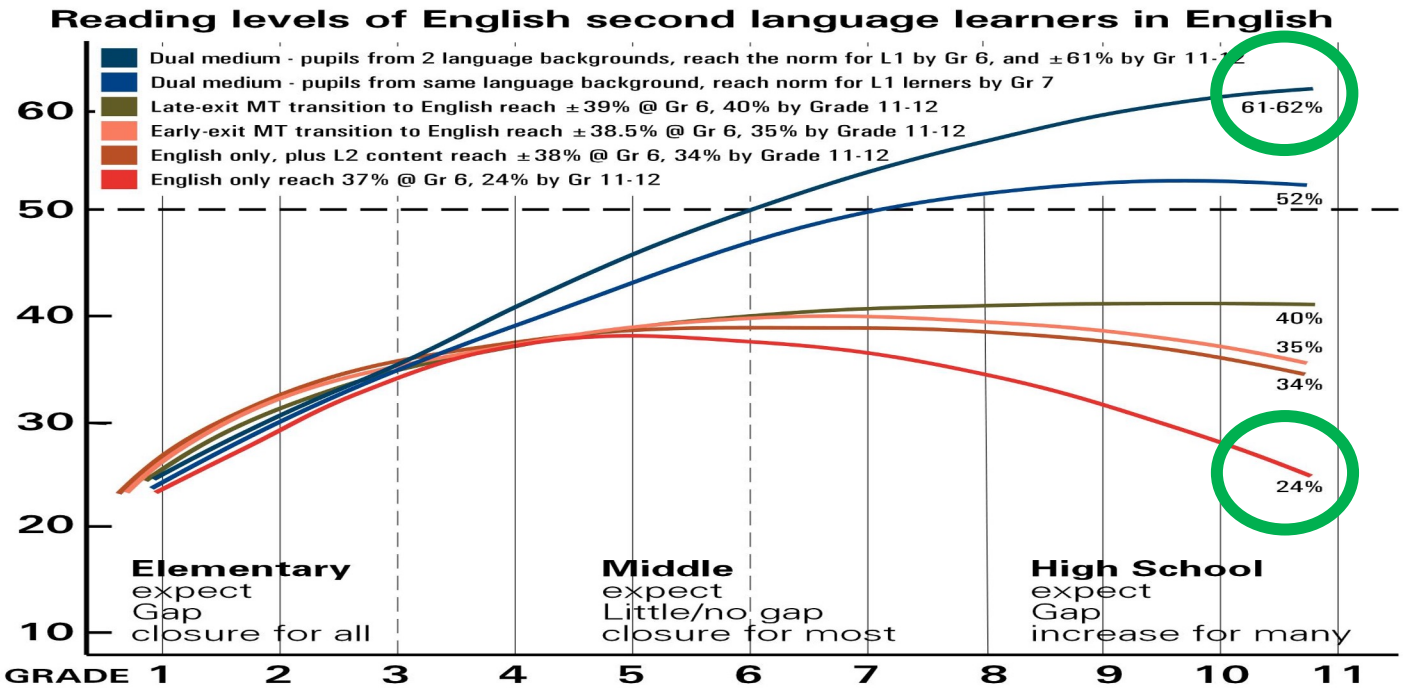

[graphs adapted from: Thomas & Collier, 1997: 53; consistent with findings in SADC and South African studies, 2002 - 2005]

NOG ENKELE FEITEN

- 68% van interactietijd blijft Nederlands. Van de 32% in de thuistaal is 21% taakinhoud, 42% taak management, 27% ‘off task’, 10% rest;
- In context van “open meertalig beleid” voelen alle leerlingen zich beter thuis;
- Positief effect op gemengde vriendschapsrelaties;
- Positief effect op percepties van leerkrachten;
- In scholen met streng eentalig beleid of met vaag beleid zie je worsteling bij leerkrachten of directies.

GHENT UNIVERSITY

OMGAAN MET MEERTALIGHEID IN ONDERWIJS: HET BINAIRE OVERSTIJGEN?

GHENT UNIVERSITY

HET BINAIRE OVERSTIJGEN

Gegeven:

- Sociale realiteit: hyperdiverse omgevingen;
- Praktische realiteit: is de organisatie van klassiek/gescheiden twee-/meertalig onderwijs nog mogelijk in diverse omgevingen?
- Theoretisch: nieuwe inzichten dat codewisseling geen probleem of tekort is, maar een communicatiestrategie. Vanuit het gezichtspunt van de gebruiker zijn talen niet altijd netjes afgebakende gehelen.
- Contraproductieve en zeer geïdeologiseerde binaire discussie over taalbad- versus meertalig onderwijsmodel

Binaire overstijgen naar een nieuw model van leren dat de meertalige praktijken van leerlingen integreert met het leren van de schoolse taalvaardigheid Nederlands

GHENT UNIVERSITY

Meertaligheid in onderwijs opwaarderen

- Waarderen (thuistaal als sociaal-emotionele factor);

- Zichtbaar maken (bron voor talensensitief lesgeven);

- Benutten:
    - steiger voor leren;
    - communicatie met ouders.

GHENT UNIVERSITY

FUNCTIONEEL MEERTALIG LEREN (SIERENS & VAN AVERMAET, 2014)

Meertalige repertoires als bron:

- Benutten als didactisch kapitaal voor leren en assessment.

- Setting:
  - Talig gemengde klassen;
  - Nederlands is dominant, maar mogelijkheden om thuistaal te gebruiken in functie van leren worden benut;
  - De leerkracht hoeft de aanwezige thuistalen niet te spreken;
  - Krachtige leeromgevingen.

Een ‘meertalig sociaal interactiemodel voor leren’ als alternatief voor ‘Dutch-only taalleermodel’.

GHENT UNIVERSITY

https://www.youtube.com/watch?v=L2KfmzwF1Uk&feature=youtu.be

GHENT UNIVERSITY

https://www.youtube.com/watch?v=GAkrjZWtHo4&feature=youtu.be

GHENT UNIVERSITY

https://www.youtube.com/watch?v=55fJT_djWxU

MEER WETEN

www.meertaligheid.be

www.metrotaal.be

www.validiv.be

www.steunpuntdiversiteitenleren.be

GHENT UNIVERSITY

CONCLUSIE

- Kinderen meertalig opvoeden is positief. Kies voor een haalbare aanpak;
- Nederlands is belangrijk om in in onderwijs te functioneren, maar we moeten nadenken over de meest zinvolle weg daar naar toe;
- Ga op een constructieve manier het gesprek aan met de kinderopvang, de school en werk samen een beleid uit;
- Een snel taalbad is niet de meest efficiënte oplossing. Taalleren is een langdurig, voortdurend, complex, dynamisch proces. Het is nooit af en verschillend voor elk individu. Het is een gedeelde verantwoordelijkheid;
- We moeten ook nadenken over de plaats die we geven aan de meertalige realiteiten van kinderen/jongeren;
- Een beleid waarin de meertalige repertoires van elk individu als kracht voor leren EN voor sociale inclusie worden gebruikt. Meertaligheid als “didactisch kapitaal”.

- Het is met MT zoals met chips. We lusten het allemaal. We vinden het fijn als we onze MT kunnen benutten. We zijn er zelfs fier op.
- Laat ons dus onze kinderen niet ontzeggen waar we zelf wel pap van lusten.

GHENT UNIVERSITY

www.meertaligheid.be

“To reject a child’s language in the school is to reject the child. When the message, implicit or explicit, communicated to children in the school is “Leave your language and culture at the schoolhouse door”, children also leave a central part of who they are - their identities - at the schoolhouse door. When they feel this rejection, they are much less likely to participate actively and confidently in classroom instruction”

(Cummins, 2001, p. 19).

DANK U!

PIET.VANAVERMAET@UGENT.BE

GHENT UNIVERSITY

steunpunt diversiteit & leren